

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2022

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 26.

DITŠHUPETŠO TŠA GO SWAYA

- Ge molekwa a arabile dipotšišo tše di fetago palo yeo e nyakegago, swaya ya mathomo fela (Molekwa ga a swanela go araba potšišo ye telele le ye kopana go tšwa pukung e tee).
- Karolong ya A, ge molekwa a arabile dipotšišo tše nne ka moka mo diretong tšeo di bonwego, swaya tše pedi tša mathomo.
- Go dikarolo tša B le C, ge molekwa a arabile dipotšišo tše kopana tše pedi goba tše telele tše pedi, swaya ya mathomo o hlokomologe ya bobedi. Ge molekwa a arabile dipotšišo ka moka tše nne, swaya fela ya pele mo karolong ye nngwe le ye nngwe ge e le gore go arabilwe potšišo ye kopana le ye telele.
- Ge molekwa a file dikarabo tše pedi, moo e lego gore ya mathomo e fošagetše mola ya bobedi e nepagetše, swaya ya mathomo gomme o hlokomologe ya bobedi.
- Ge dikarabo di sa nomorwa ka tshwanelo, swaya go ya ka memorantamo.
- Ge mopeleto wo o fošagetšego o ama tlhalošo, swaya phošo. Ge o sa ame tlhalošo, gona mo fe moputso.
- Potšišo ye telele: Ge karabo ya potšišo ye telele e le ka tlase ga botelele bjo bo nyakegago, se mo otle ka ge a šetše a ikotlile. Ge e le ye telele kudu, lekola fela mantšu ao e ka bago a 50 o hlokomologe taodišo yeo e šetšego fela o bale thumo.
- Dipotšišo tše kopana: Ge molekwa a sa šomiše ditsebjana moo a kgopetšwego go tsopola, se mo otle.
- Mabapi le dipotšišopulego, ga go meputso ye e tlogo abja go dikarabo tša Ee/Aowa goba Dumela/Go se dumele. Meputso e tlo fiwa fela go lebaka le le fiwago.
- Ga go meputso ye e tlogo abja go dikarabo tša NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Meputso e tlo fiwa fela go lebaka le le fiwago.

KAROLO YA A: THETO***MONTSHEPETŠABOŠEGO* – M Mamabolo****POTŠIŠO YA 1****'GA SE KA PHOŠO' – FJR Malebana****Mohlala wa karabo:****Teori**

Dikgopolokgolo ke dikgopolo tše bohlokwa tše di rwelego moko wa sereto gomme di rwele molaetša wo elego thuto yeo sereti se ratago go e fihliša go babadi.

Tirišo

Molaetša wa sereto se ke gore batho ge ba go kganyogela tše mpe gantši ga nke di direga.

Temanatheto ya 1

Temanatheto e tšweletša bopelompe bja basadi go seretwa mo ba bilego ba mmolela gampe.

Temanatheto ya 2

Temanatheto e tšweletša kgopolokgolo ya go swarwa gampe ga seretwa le go kganyogelwa tše mpe ke bao go thwego ke baloi.

Temanatheto ya 3

Seretwa, tlogolwana sa Kaika le Ndlhambe, se be se hlorišwa.

Temanatheto ya 4

Seretwa se ile sa alamelwa ke sefatanaga gomme batho ba bangwe ba ile ba leboga maatla a Modimo ka go phologa ga gagwe mola ba bangwe ba ile ba re o kgonegile.

Temanatheto ya 5

Manaba le bao ba mo ratago ba be ba etla go mo hlola matsogo ka gae.

Mafetšo

Sereti se atlegile go tšweletša dikgopolokgolo seretong se. Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le kgopolokgolo ya yona go thekga molaetša.

[10]**GOBA****POTŠIŠO YA 2****'A ITHENG?' – ME Ngake**

2.1 Morumokwanophetši/morumokwanotia/morumokwanotshadi. (1)

2.2 • Potšišoretoriki
• Kelelothalo. (2)

2.3 Batho ga ba kgotsofatšwe ke ge Modimo a ba okeletša le go ba fokoletša matšatši a go phela. (1)

- 2.4
- Matlorotloro – sereti se dirišitše matlorotloro go gatelela kgopolo ya pula ye ntši.
 - Ratharatha – sereti se dirišitše ratharatha go gatelela kgopolo ya go re batho ba bolela ba sa fetše, go laetša go se kgotsofale.
 - Komelelo – sereti se gatelela go hlokega ga pula.
(TŠE PEDI fela)
- (2)

2.5 GA E SWAIWE

- 2.6 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a manyami/tlabego/kgakanego
- Sereti se nyamišwa/tlabja/gakantšhwa ke ka fao batho ba sa kgotsofatšwego ke tšeo Modimo a ba direlago tšona.
- (2)
[10]

POTŠIŠO YA 3

'NKGOTSOFATŠE KE GO KGOTSOFATŠE' – MJ Tauatsoala

- 3.1 Nkgotsofatše ke go kgotsofatše **re kgotsofatšane**,
Re kgotsofatšane re sa tšhelane phori mahlong. (1)
- 3.2 Mohlang wola go le monyanya wa kgaetšedi 'a **gago**,
Lapeng la rena dipotla re di phophothile ra ba hlankela,
Kgomo selotwapotleng re gorošitše lapeng ka sefahlego
- Morumokwano o gatelela kgopolo ya go re mokete o be o le ga bo seretwa gomme tšhelete e tlišitšwe ka sebele.
- (2)
- 3.3 Sereti se be se hutša gore ba tlo thušana mathateng a bophelo. (1)
- 3.4 Papadišantšu/phane
- Go gatelela kgopolo ya go tshepana gare ga sereti le seretwa.
- (2)
- 3.5
- Ba wele fase ka sefahlego – ba a lla ka ge ba hlokofaletšwe
 - O ntlhapa diatla – seretwa se latola go se fe thušo
 - O thuntšha meši ka dinko – seretwa se befetšwe
 - O ka itoma sejabana – seretwa se ikana go se fe thušo.
(TŠE PEDI fela)
- (2)
- 3.6 Balekwa ba tla fa melaetša ya go fapana.
Mohlala:
Batho ge ba phela mmogo e le balekane ba swanetše go thušana le go kgotsofatšana.
- Sereti le seretwa ba swanetše go thušana ge go etla mererong ya malapa a gabobona.
- (2)
[10]

POTŠIŠO YA 4**THEPUDI – PM Mashilo**

- 4.1 4.1.1 'Kgomo e a tshwa!' (1)
- 4.1.2 'E gangwa ke nna Thepudi mothontshororo/
Thepudi ke mothomatepetepe motho wa go tsošološa madiba'. (1)
- 4.2 Kelelothalo/Enjampamente/kgopolotšweledi/kgopolokeledi
- Kgopolo ya gore Thepudi ke sejato e fetela mothalothelele wa go latela ka la gore o tšeele masogana makgarebe. (2)
- 4.3
- Sereto se bopilwe ka methalotheto ye masomepedihlano.
 - Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele. (2)
- 4.4 Sereti se dirišitše tshwantšhanyo.
- Thepudi o tšeele masogana makgarebe ka go ba sepela ka fase bjalo ka thete.
- Goba
- Sereti se dirišitše seka sa “go sepela ka fase”.
- Thepudi o tšeele masogana makgarebe ka go ba hlalefetša. (2)
- 4.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
- Mohlala:
- Moya wa boikgantšho/boikgogomošo
- Sereti se ikgantšha/ikgogomoša ka mokgwa wo se kgotsofatšago le go thabiša makgarebe ka thobalano. (2)
- [10]**

LE**POTŠIŠO YA 5:****SERETO SEO SE SEGO SA BONWA****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – DM Kgobe****'O NTIRILE LEKGOWA' – VM Lebepe**

- 5.1
- Motlišaodutše
 - Seepamokoti. (2)
- 5.2 O rata manongonongo matšhatšhakhura,
O rata matsaka a Ratsaka,
- Go gatelela kgopolo ya go rata dilo tša maemo ga seretwa/Go tliša mošito/morethetho (2)

5.3 Thetotsholo/nyefolo

- Sereti se sola/nyefola maitshwaro a seretwa a go mo šomiša bošaedi ka go mo gama tšhelete le go mo kganyetša. (2)

5.4

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše nne. (2)
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye šupa. (2)

5.5

Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

Sa go fiwa ga se galalwe.

- Sereti se sola seretwa ka go se kgotsofalele tše a mo fago tšona. (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA**POTŠIŠO YA 6: *BADIMO BA BOLETŠE* – MJ Mpepele****Mohlala wa karabo****Teori ya tikologo**

Tikologo ya sengwalo ke lefelo la ditiragalo tša baanegwa ka nako ye e rilego. Go na le tikologo ya sebjalebja le ya segologolo. Tikologo ya sengwalo e lebane le nako le felo. Ka nako mongwadi o hlatha mehla yeo ditiragalo di diregago go yona (sebjalebja goba segologolo) mola lefelo e le leo le hlathago mohuta wa tikologo yeo ditiragalo di diregago go yona.

Tirišo

Tikologo ya 'Badimo ba boletše' ke ya segologolo.

- Baanegwa le ditiro ke tša segologolo mola le bophelo go phelwa bja segologolo.

Nako:

Ge go bolelwa ka nako go bolelwa ka ditiragalo tšeo di hlathago nako ya segologolo.

- Tatelano ya bogoši - Kgoši ge e hlokošetše bogoši bo fiwa ngwana wa pele ka lapeng. Ditau o swanetše go tšea bogoši bja Tatagwe Kgoši Tsweke.
- Dinaga di bušwa ke magoši - Mohu Kgoši Tsweke e be e le kgoši ya Bakone mola Kgoši Manamela e le kgoši ya Bahlaloga.
- Melato e sekwa mošate - Mothofela o amogela barongwa ba go tšwa ga Kgoši Manamela a se tsebiše Kgoši Pilošamadiba. O ile a bonwa molato gomme a ahlolwa ka go kgokelelwa mohlareng bošego ka moka.
- Go sepelwa ka maoto ge go tšewa maeto a matelele - Barongwa ba go tšwa ga Kgoši Manamela ba tlile ga Kgoši Pilošamadiba go tliša molaetša wa go re ka leo le latelago ba a hlaselwa.
- Go tshepilwe dingaka tša setšo ge dilo di sa sepele gabotse - Ditau o išwa go Ngaka Ngwetšana kua ga Mmalebogo go hlapišwa. Mokgekolo Komanyi o ya go ngaka Mpotše gore a tle a fokafoke ka gae ka ge Ditau a be a lwala.
- Mosadi o nyalelwa lapa - Mokgekolo Komanyi o roma barongwa go ya ga Kgoši Pilošamadiba go nyala Thabišo.

Felo:

Go bolelwa ka lefelo la ditiragalo.

Mafelo ke a segologolo.

- Motse/Mošate wa Kgoši Tsweke - Ke fao go rerwago ditaba tša Ditau tša gore o swanetše a nyale ga Kgoši Pilošamadiba go ya ka taelo ya mohu tatagwe gomme Ditau o ganana le taba yeo.
- Motse/Mošate wa Kgoši Pilošamadiba - Barongwa ba Kgoši Manamela ba tlile go kgopela sego sa meetse go Kgoši Pilošamadiba. Bona ba hweditše e le gore ba Kgoši Tsweke ba šetše ba ageleditše motšhidi.
- Motse/Mošate wa Kgoši Manamela – Go ntšhwa banna go ya go Kgoši Ntobe go mo loma tsebe gore o a hlaselwa.
- Motseng wa Kgoši Ntobe - Banna ba Kgoši Manamela ba tsena motseng wa Kgoši Ntobe go mo loma tsebe ka go hlaselwa ga gagwe.
- Ngaka Ngwetšana - Ditau o išitšwe go Ngaka Ngwetšana go ya go alafša.
- Ngaka Mpotše - Komanyi o ile go Ngaka Mpotše go kgopela thušo ya go thea motse wa Bakone.

[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 7: *BADIMO BA BOLETŠE* – MJ Mpepele****SETSOPOLWA SA A**

- 7.1 7.1.1 Ke bakgomana ba mošate/bobedi ke banna ba motse wa Bakone. (1)
 7.1.2 Ditau le morwedi wa Moganwa ke baratani. (1)
- 7.2 • Setšhaba sa Bakone ga se na khutšo ka morago ga go hlokofala ga Kgoši Tsweke yo a bego a ba fa pušo ye borutho.
 • Mohu Tsweke o šiile taelo ya gore Ditau a nyale morwedi wa Kgoši Pilošamadiba, Thabišo.
 • Bakone ba tlabja ke gore Ditau o imišitše Mpimpi morwedi wa Moganwa. (3)
- 7.3 Ditau
 • Morero wa padi ye wa go re 'lentšu la mohu ga le tshelwe', o theilwe godimo ga gagwe.
 • Bontši bja ditiragalo tša padi ye di dikologa godimo ga gagwe.
 • Mediro ya gagwe e phadima go feta ya baanegwa ka moka pading ye.
 • O thoma le padi ye a be a fetša le yona.
 (E TEE fela) (2)
- 7.4 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
 Mohlala:
 • Ditau a ka tsenwa ke malwetši a go amana le thobalano.
 • Ditau a ka fetša a se a nyala.
 • Ditau a ka fetša a lomeletše setulo sa bogoši. (3)
- 7.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
 Mohlala:
 • Morero wa padi ye ke 'lentšu la mohu ga le tshelwe'.
 • Leina la padi ke 'Badimo ba boletše'.
 • Ditau ga a sekegele lentšu la mohu tatagwe Tsweke tsebe la gore a nyale Thabišo ka fao ditaba tša gagwe ga di sepele gabotse ka gore badimo ba boletše. (3)

SETSOPOLWA SA B

- 7.6 • Ke motho wa mafotle.
 • Ke motho wa lenyatšo. (2)
- 7.7 Thulanontle. (1)
- 7.8 • Mongwadi o dirišitše poledišano go re anegela thulano gare ga Ditau le Seritša.
 • Mongwadi o tšwela pela go anega ka thulano ya Ditau le Seritša ka go šomiša motho wa boraro. (2)

7.9 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

- Poledišano ya Ditaue le Seritša e utolla gore Seritša ke motho wa mafotle.
- Poledišano ya Mokgekolo Komanyi le Ditaue e utolla maikutlo a pefelo ge Ditaue a botšwa ka go nyala Thabišo.
- Poledišano ya Kgokolo le Ditaue ya gore Ditaue o kgethetšwe mosadi ke mohu tatagwe e utolla tikologo ya segologolo.
- Poledišano e utolla thulanontle ya Seritša le Ditaue mabapi le go belegwa ga ngwana.

(TŠE THARO fela)

(3)

7.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

- Ngaka Mpotše o hlatšiša Ditaue
- Ditaue o nyala Thabišo
- Ditaue le Thabišo ba šegofatšwa ka mafahlana.

(TŠE PEDI fela)

(2)

7.11 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.

Mohlala:

Maikutlo a manyami/pefelo

- Ke nyamišwa ke Seritša ge a sa thekge monna wa gagwe mabapi le go tla le tharollo ya bothata bja go hloka thari.
- Ke befedišwa ke ge Seritša a sa laetše tlhompho ge a bolela le monna wa gagwe.

Goba

Maikutlo a lethabo

- Ke thabišwa ke go bona Seritša a swina Ditaue, ka ge a tlogetše mosadi yo a mo lebanego, e lego Thabišo.

(2)

[25]

POTŠIŠO YA 8: K GALAGALO TŠA SETU – MS Machitela

Mohlala wa karabo

Teori ya tikologo

Tikologo ya sengwalo ke lefelo la ditiragalo tša baanegwa ka nako ye e rilego. Go na le tikologo ya sebjalebja le ya segologolo. Tikologo ya sengwalo e lebane le nako le felo. Ka nako mongwadi o hlatha mehla yeo ditiragalo di diregago go yona (sebjalebja goba segologolo) mola lefelo e le leo le hlathago mohuta wa tikologo yeo ditiragalo di diregago go yona.

Tirišo

Tikologo ya 'Kgalagalo tša setu' ke ya sebjalebja.

- Baanegwa le ditiro tša bona ke tša sebjalebja mola le bophelo go phelwa bja sebjalebja.

Nako:

Ge go bolelwa ka nako go bolelwa ka ditiragalo tše di hlathago nako ya sebjalebja.

- Go na le dikhamphani - Mojagobedi le Tumpu ba šoma khamphaneng ya Tshedimošo ya Theknolotši ka toropong ya Polokwane.
- Go lewa lešela ge go aparwa - Mojagobedi o be a apara dipokathe tša maina a

boGuess, boPolo, boDaniel Hetcher, boKurt Geiger le boTimberland.

- Go hlatswiwa diaparo ka metšhene - Molatelo o be a hlatswa diaparo ka motšhene ka nako yela Tumpu a be a tlile go bolela le yena ka mathata a gagwe le Mojagobedi.
- Go bogelwa dithelebišene - Mojagobedi le morwa wa gagwe ba be ba bogetše ditaba thelebišeneng.
- Melaetša e fihlišwa ka bjako ka difouno - Mojagobedi o šomiša *iPhone* ge a leletša Fiona le go amogela melaetša. Mphapantšhi o leleditše Mojagobedi ka sellathekeng ge a se no kgaogana le yena kua toropong ge a be a išitše *Yaris* go hlahlobja.
- Go iwa dikerekeng go baruti - Mojagobedi o ile go lemoga gore ditaba tša lapa la gagwe di a mo imela a ya go baruti go nyaka thušo. Ba ile ba mo rapelela ka go mmea diatla ba mo fa se le sela.
- Go rekwa mabenkeleng a ka toropong - Mojagobedi ge a tlo tsebana le Fiona, ba gahlane toropong ya Tzaneen fao Fiona a bego a ile go reka gomme Mojagobedi a thula troli ya gagwe.

Felo:

Ditiragalo di direga mafelong a go fapana a sebjalebja.

- Ka phapošeng ya boapeelo ka ga boFiona - Fiona o ya godimo le fase a lokiša diyamaleng ge Mojagobedi a be a mo etetše.
- Ka phapošeng ya boapeelo - Mojagobedi o a itsholela.
- Bookelong bja Kgapanne - fao Molatelo, Mphapantšhi le Keletšo ba bego ba šoma gona. Ke gona fao Molatelo a ilego a amogelwa gona ka morago ga go thulwa ke sefatanaga.
- Toropong ya Polokwane - fao go šomago Mojagobedi, khamphaneng ya Tshedimošo ya Theknolotši.
- Polokwane ga Ngaka Devendranath - fao Molatelo a dirilwego diteko gomme gwa utollwa gore o na le bolwetši bja kankere ya molomo wa popelo.
- Torotswana ya Tebele (Duiwelskloof/Modjadjieskloof) - fao Mphapantšhi a ilego a kopana le Mojagobedi.
- Toropong ya Tzaneen - fao Mojagobedi a ilego a tsebana le Fiona ka morago ga go thula troli ya gagwe.

[25]

POTŠIŠO YA 9: K GALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**SETSOPOLWA SA C**

- 9.1 9.1.1 Ke bagwera/bašomimmogo. (1)
 9.1.2 Thabitha ke molaodi wa Mojagobedi mošomong/bašomimmogo. (1)
- 9.2 • Mojagobedi o boditše Tumpu ka bothata bja go se be le phedišano ye botse le mosadi wa gagwe, Molatelo.
 • Tumpu o ithaopile go ya go boledišana le Molatelo.
 • Mojagobedi o ithomile dikgapana gore Tumpu a lokologe go bolela le Molatelo. (3)
- 9.3 Molatelo
 • Morero wa padi ye wa 'sephiri se ka thuba lapa' o theilwe godimo ga gagwe.
 • Bontši bja ditiragalo tša padi ye di dikologa godimo ga gagwe.
 • Mediro ya gagwe e phadima go feta ya baanegwa ka moka pading ye.
 • O thoma le padi ye a be a fetša le yona.
 (E TEE fela) (2)
- 9.4 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
 Mohlala:
 • Tumpu a ka tshwenyega ka taba ye gomme a loma Molatelo tsebe.
 • Molatelo a ka re go tseba ka ngwana a hlala Mojagobedi.
 • Ngwana a ka itliša ka gae gomme Mojagobedi a swanelwa ke go hlalošetša mosadi wa gagwe. (3)
- 9.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
 Mohlala:
 • Morero wa padi ye ke 'sephiri se ka thuba motse'.
 • Leina la puku ke 'Kgalagalo tša Setu'.
 • Molatelo ka go swara sephiri sa bolwetši bja gagwe, o nyakile go thuba lenyalo la gagwe ka ge ka lapeng go be go galagala (rena) setu. (3)

SETSOPOLWA SA D

- 9.6 • Ke motho wa go hloka leago/kagišano.
 • O na le pelo ye mpe.
 • Ke motho wa lenyatšo.
 (TŠE PEDI fela) (2)
- 9.7 Thulanontle (1)
- 9.8 • Mongwadi o dirišitše poledišano ya baanegwa go re anegela thulano ya Keletšo le Mphapantšhi mabapi le maele ao ba a fago Molatelo.
 • Mongwadi o tšwela pele go anega ka bopelompe bja Mphapantšhi bja go hlohleletša Molatelo go hlala Mojagobedi. (2)

9.9 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

- Poledišano ya Tumpu le Molatelo e utolla maikutlo a pefelo a Molatelo ge a botša Tumpu gore a se tlo mmošša boloko.
- Poledišano ya Mphapantšhi, Keletšo le Molatelo e utolla semelo sa Keletšo sa go ba le leago mola Mphapantšhi e le mphapantšhi ka nnete.
- Poledišano ya Mphapantšhi, Keletšo le Molatelo e re utollela gore tikologo ke ya sebjalebjae ka ge ba bolela ka sefatanaga sa Mojaogobedi sa *Yaris* le bookelo.
- Poledišano e utolla thulanontle ya Keletšo le Mphapantšhi ka ge a nyaka go pšhatla lapa la Molatelo.
(TŠE THARO fela)

(3)

9.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

- Mojaogobedi o ikana go thekga mosadi wa gagwe.
- Go rena šebešebe lapeng la bona ebile ba šegofatšwa ka ngwana wa mosetsana.

(2)

9.11 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.

Mohlala:

Maikutlo a manyami/pefelo

- Ke nyamišwa ke dipolelo tša Mphapantšhi tša go se agiše/Ke befedišwa ke dipolelo tša Mphapantšhi tša go hloka dihlong.

(2)

[25]

DINGWALOTŠHABA

POTŠIŠO YA 10: *TODI YA BATLOGOLO* – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng

Mohlala wa karabo:

Teori

Mehuta le melaetša ya dingwalotšhaba

Dingwalotšhaba di arotšwe ka mehuta ye e fapanego bjalo ka dinonwane, direto, dikoša, dipapadi, bj.bj. Tše ka moka di re fa melaetša yeo e lego thuto yeo mongwadi, sereti le moopedi ba ratago go e fihliša ditsebung tša batheeletši.

Tirišo

10.1 **Nonwane: Kgomo e tsogile bahung**

Mohuta wa nonwane

Ke nonwane ya sehono.

- E bolela ka ditiragalo tša sehono le tikologo ke ya sebjale – go bolelwa ka motsemogolo wa Soweto go la Gauteng ebile o ruilwe dikgomo.
- E ka tšea mahlakore mabedi, la metsetoropong le metsemagaeng – ditiragalo di direga Soweto le Leribe kua Lesotho.
- E na le ditiragalo tša go makatša – tiragalo ya mohlare wa go opela wa tomoga ka medu, dinama tša go gana go butšwa, kgomo ya gore e hwile ya tsoga e apeilwe gomme baji ba yona ka moka ba swarwa ke tlaa.

Molaetša wa nonwane

- Go eletša batho gore bohodu ga bo na mopotso.

10.2 **Sereto: Babinakgomo (Ba gaMonareng)****Mohuta wa sereto**

- Ke sereto sa kgoro ya ba gaMonareng bao ba anago kgomo.
- Se tšweletša setlogo le histori ya ba gaMonareng ba go tšwa Mogodumo wa bana ba Tšhite a' Nape a thaba tše dikgolo.

Molaetša wa sereto

- Ba ba gaMonareng ke batho ba go ratana le go hlokomelana.

10.3 **Koša: Sebakanyana****Mohuta wa koša****Koša ya poloko**

- Ke koša yeo e akaretšago ditumelo tšohle mo go nago le moruti yo a balago mantšu go tšwa pukungkgethwa.

Molaetša wa koša

- Koša ye e eletša batho gore ba tsebe gore go phela ke ga nakonyana fela ka gona re swanetše go šomiša nako yeo gabotse ka go hlankela Modimo, yo a re filego yona.

[25]**POTŠIŠO YA 11: TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadameng****SETSOPOLWA SA E**

- 11.1 Nonwane, Nonwane! (1)
- 11.2 Nkebe (1)
- 11.3
- Go bolelwa ka go ya dingakeng tša setšo.
 - Go nyalwa ka dikgomonaka. (2)
- 11.4 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- O na le megabaru ka gore le ge a humile le dinala o tšwela pele go ya dingakeng go nyaka bohumi.
 - O bogale ka gore o tsene molapong wa go boifiša. (2)
- 11.5 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
- Nkebe a ka dira se sengwe le se sengwe gore a hwetše bohumi.
 - Nkebe a ka ipshina le ba motse wa gabo. (2)

- 11.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ke nonwanekgogamašego
- E bolela ka ditragalo tša go boifiša go swana le ge Ngaka Thuhu a nyaka hlogo ya ngwana wa leitšibolo go Nkebe.
 - Selo se se belegilwego ke mosadi wa Nkebe, hlogo ke ya motho, mahlo, dinko le molomo ga di lebelelege mola mmele e le wa hlapi gomme kua moseleng e le maotwana a phoofolo ya go se tsebje.
(LE TEE fela) (2)
- 11.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Leruo la Nkebe le hwa ka moka.
 - Mahumo a Nkebe ka moka a boela mo a tšwago gomme a šala a hlaka. (2)
- 11.8 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana
Mohlala:
Megabaru ga e na moputso.
- Nkebe o bile le megabaru ya go nyaka go huma le ge a be a humile.
 - Go nyaka lehumo ka šiši ga gagwe gwa mo hlolela mathata, a šala a ikgonere e le modiidi wa go hloka le pudi ya leleme le letala. (3)

SETSOPOLWA SA F

- 11.9
- Sereto se na le methalotheto ye masometharohlano.
 - Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele. (2)
- 11.10 'Ke bana ba Mogokolodi
A nakana, seripahlogo se sepela
Gwa šala sebelebele'. (1)
- 11.11 -eng
-eng. (1)
- 11.12 Poeletšothomi
E gatelela leloko la Babinatau le ba Moruthane. (2)
- 11.13
- Ka mafetšo a sereti se boloka nako ya batheeletši ka ge sereto e le se setelele.
 - A laetša gore sereti se feditše go reta, eupša sereto se sa tšwela pele. (2)
- 11.14 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a letšhogo
- Ke tšhošwa ke ge sereti se bolela ka go tia fao go laetšago gore ba gaMaleka ga se batho ba go tšhaba ntwā. (2)
- [25]**

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO YA 12: O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso****Mohlala wa karabo:****Teori ya thulaganyo**

Thulaganyo ke tatelano ya ditiragalo kgato ka kgato ka gare ga papadi. Diponagalo tša thulaganyo ke tše di latelago: kalotaba, sethakgodi, kgolo ya bothata, sehloa le tharollo ya bothata.

Tshekatshekong ye go ya go lebelelwa kalotaba, sethakgodi, sehloa le tlemollo ya lehuto.

Tirišo**Kalotaba**

Ke mathomo a ditiragalo tša papadi.

Ditiragalo tša papadi di thoma go tšweletša:

- Rebone (molwantšhwa)
- Mahunela (molwantšhi)
- Tikologo ke ya sebjalebjale
- Lefelo la ditiragalo: mabenkelegoparara moo go bogetšwego dipelo tša marematlou kuranteng.
- Ditiragalo di mabapi le Rebone yo a phethagaditšego dithuto tša gagwe tša marematlou gomme a gopola go ya yunibesithi.
- Tswalano ya baanegwa: Mahunela ke tatagoRebone.

Sethakgodi

Ke tiragalo ye e hlolago thulano ya mathomo.

Rebone o nyaka go tšwetša dithuto pele yunibesithing.

Sehloa

Ke thulano ya mafelelo ya papadi.

- Go utswiwa ga dikgomo go hlolela Mahunela bolwetši.

Tlemollo ya lehuto

Ke mo bothata bo rarologago gona.

- Ngaka Thokgola, Benjamene le Sarinki ba a swarwa.
- Sarinki o utolla sephiri sa gore ke yena yo a bego a thuša Rebone ka tšhelete ya go lefela dithuto tša gagwe.

Thumo

Mongwadi o atlegile go tšweletša thulaganyo ya papadi ye. Magato ka moka a tšweletše gabotse go thekga morero wa papadi.

[25]

POTŠIŠO YA 13: O I PHIHLETŠENG? – LT Maphoso**SETSOPOLWA SA G**

- 13.1
- (Ka lethabo)
 - (O thabile)
 - (Ka go kgantšha).
(TŠE PEDI fela)
- (2)
- 13.2 Mabenzelegoparara (1)
- 13.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Rebone – O emela motho wa nnete yo a fetogago le mabaka/O a gola (Rebone o be a rata go ithutela *Psychiatrist* gomme mabaka a mo gapeletša go fetogela go ithutela go ba *Diatitian*). (1)
- 13.4 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Rebone ke motho wa go tseba se a se nyakago/ke motho wa go rata thuto. (1)
- 13.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Modumo wa dikgomo (tša Mahunela) o laetša gore lefelo ke ka lešakeng.
 - Modumo wa lori le digarafo (tša boBenjamene, Sebakweng le Monyaku) o laetša gore batho ba mošomong. (2)
- 13.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Rebone le Hlogi ba tšweletše dithutong tša bona tša marematlou.
 - Rebone le Hlogi ba nyaka go tšwetša dithuto tša bona pele yunibesithing. (2)
- 13.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Go phegelela go tliša katlego.
- Rebone le ge a be a kopana le ditlhohlo dithutong tša gagwe tša yunibesithi ga se a ka a fela maatla.
 - Mafelelong o a atlega dithutong tša gagwe. (3)

SETSOPOLWA SA H

13.8 Ke bagwera (1)

- 13.9
- Moanegi/mongwadi o šomišitše ditšhupasefala go hlhla babadi ka tiragalo ya go ragwa ke kgomo ga Mahunela.
 - Go tšweletša maikutlo a Mahunela a lethabo ka nako ye a gama kgomo ya gagwe.
 - Mongwadi o šomišitše poledišano ya Malewe le Mahunela go anega tiragalo ya Malewe ya go botša Mahunela gore lekgotla le nyaka tšhelete ye a e timeditšego.
- (TŠE PEDI fela) (2)

13.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

Go rata tšhelete ga se gwa loka.

- Mahunela le ge a gobaditšwe ke kgomo o gana go ya bookelong ka lebaka la go tšhaba go lefela.

Goba

- Mahunela o fihlile tšhelete ye e kgobokeditšwego ke lekgotla la kereke gomme a re e timetše. (2)

13.11

- Mminorathwana ke mmimo wo mokopana wo o arogantšhago ditiragalo tšeo di diregago ka nako e tee le lefelo e ka ba le tee goba a fapana mola kgaola e le setu (se sekopana) seo se arogantšhago ditiragalo tšeo di diregago lefelong le tee ka nako e tee.

(Mohlala wa mminorathwana: Tiragalo ya go šoma ga Benjamene, Sebakweng le Monyaku kua Mehlabeng le poledišano ya Hlogi le Rebone kua sekolong di direga ka nako e tee, mosegare.

Mohlala wa kgaola: Tiragalo ya go apea ga Rebone le Hlogi ka sehlakeng e direga ka nako e tee le ya Mahunela ge a le ka botshwelamare gomme Rebone a mo latelela).

Goba

- Mminorathwana le kgaola di swana ka gore bobedi di arola ditiragalo tše di diregago ka nako e tee.

Mehlala:

Mminorathwana: Tiragalo ya mošomo wo o dirwago ke boBenjamene kua Mehlabeng le poledišano ya Hlogi le Rebone kua sekolong di direga ka nako ye tee di arolwa ke mmimo wo mokopana.

Kgaola: Tiragalo ya go apea ga Rebone le Hlogi ka sehlakeng le ya ge Mahunela a le ka botshwelamare gomme Rebone a mo latelela di direga ka nako e tee, di arolwa ke setunyana. (2)

13.12 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.

Mohlala:

- Mahunela a ka swarwa
- Mahunela a ka tšeelwa dikgomo. (2)

13.13 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

- Batheeletši ba be ba se ba letela gore Mahunela a ka hlokofala a se a bona bohlokwa bja go ruta ngwana wa ngwanenyana ka morwedi wa gagwe Rebone.
 - Batheeletši ba be ba se ba letela gore Rebone a ka se swarele Sarinki morago ga go mo thuša go tšwetša dithuto pele.
 - Batheeletši ba be ba se ba letela gore Sarinki a ka itšweleletša ka ge a be a tseba gore o sentše lapeng la Mahunela.
- (TŠE PEDI fela)

(2)

13.14 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

Maikutlo a manyami

- Ke nyamišwa ke gore Mahunela ga a na taba le bokamoso bja bana ba gagwe.

(2)

[25]

POTŠIŠO YA 14: NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**Mohlala wa karabo:****Teori ya thulaganyo**

Thulaganyo ke tatelano ya ditiragalo kgato ka kgato ka gare ga papadi. Diponagalo tša thulaganyo ke tše di latelago: kalotaba, sethakgodi, kgolo ya bothata, sehloa le tharollo ya bothata.

Tshekatshekong ye go ya go lebelelwa kalotaba, sethakgodi, sehloa le tlemollo ya lehuto.

Tirišo**Kalotaba**

Ke mathomo a ditiragalo tša papadi.

Ditiragalo tša papadi di thoma go tšweletša:

- Mphaka (molwantšhwa)
- Tokari, Mbari, Rola le Kala (Balwantšhi)
- Tikologo ke ya sebjalebja
- Lefelo la ditiragalo: Takone
- Ditiragalo di mabapi le Mphaka yo a bego a falaletše nageng e šele ka lebaka la go se kgotsofatšwe ke pušo ya motse wa gabo wa Bonwatau.
- Tswalano ya baanegwa: Mphaka ke monna wa Hunadi.

Sethakgodi

Ke tiragalo ye e hlolago thulano ya mathomo.

- Polelonoši ya Mphaka mabapi le mabaka a gagwe a go mo tloša gae Bonwatau.

Sehloa

Ke thulano ya mafelelo ya papadi.

- Poso ya ka godimo ga yeo Mphaka a e swerego e hlomilwe gomme go thwe ngwana wa mobu yo a hlokago tsebo le boitemogelo a fiwe maemo ao.
- Seemo le sona se ngangegile mo yunibesithing.

Tlemollo ya lehuto

Ke mo bothata bo rarollogago gona.

- Mphaka o amogela lengwalo la go mo lebogiša mošomo yunibesithing.
- Mphaka o tšea sephetho sa go boela gae Bonwatau.

Thumo

Mongwadi o atlegile go tšweletša thulaganyo ya papadi ye. Magato ka moka a tšweletše gabotse go thekga morero wa papadi.

[25]

POTŠIŠO YA 15: NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**SETSOPOLWA SA I**

- 15.1
- (O kgathotše mahlong)
 - (O maketše)
 - (O hlonama gannyane)
 - (O sega lesego la kgegeo).
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 15.2 Ka moraleng (1)
- 15.3 Mphaka – O emela motho wa nnete yo a fetogago le mabaka/Mphaka o ile a tšea sephetho sa go re a ka se sa boela gagabo fela mabaka a mo gapeletša go fetola sephetho sa gagwe, a boela. (1)
- 15.4 Ke motho wa lenyatšo/bogale. (1)
- 15.5 Thulanontle
- Mphaka o fapana le Hunadi ka dipolelo ge a ile a mo homolela ge a mmitša gore a tle a bale lengwalo le a le amogetšego. (2)
- 15.6
- Mphaka o hlakahlakana ka lebaka la lengwalo le a le amogetšego.
 - Mphaka o fa Hunadi lengwalo gore a ikwele diteng tša lona. (2)
- 15.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ntlo ya monna yo mongwe ga e na boroko.
- Mphaka o tlogile gae Bonwatau ka kgopolo ya gore o tla hwetša tokologo ya go tšweletša dikgopolo tša gagwe fela ga go be bjalo.
 - Mphaka o ile a se amogelege dinageng di šele go fihlela a tšea sephetho sa go boela gae Bonwatau. (3)

SETSOPOLWA SA J

- 15.8 Mogatšaka (1)
- 15.9
- Moanegi/mongwadi o šomišitše ditšhupasefala go hlahla babadi ka tiragalo ya go huduga ga Mphaka Takone.
 - Mongwadi o šomišitše poledišano ya Mphaka le Hunadi go anega kamogelo ya Mphaka Letsheng la Mogadisho le maitshwaro a Sebola. (2)
- 15.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Batho ga nke ba swana.
- Mphaka o tlogile gagabo a sa kgotsofatšwe ke tshwaro ya mo, a ya Takone a se swarwe gabotse. O fihlile Mogadisho a bona a amogetšwe ka diatla tše pedi. (2)

- 15.11 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Polelonoši ke ge mmapadi a bolela a nnoši go tšweletša dikgopolo le maikutlo a gagwe.
 - Mphaka o bolela a nnoši mo a tšweletšago dikgopolo le maikutlo a gagwe a pefelo mabapi le tshwaro ya bona Bonwatau. (2)
- 15.12 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
 - Sebola a ka fetša a paletšwe ke go phetha dithuto tša gagwe.
 - Sebola a ka tšhaba ka gae ka ge a nagana gore batswadi ba gagwe ba a mo gatelela. (2)
- 15.13 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
 - Mmadi o be a se a letela gore Lekgotlataolo la Yunibesithi le ka lebogiša Mphaka mošomo ka ge a na le maitemogelo.
 - Mmadi o be a se a letela gore Mphaka a ka boela gae Bonwatau go ya le fao a ilego a ikana ka gona. (2)
- 15.14 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a lethabo
Ke thabišwa ke gore Mphaka o tla kgona go boelana le magagabo. (2)
[25]

POTŠIŠO YA 16: LEHUFA – P Mothupi**Mohlala wa karabo:****Teori ya thulaganyo**

Thulaganyo ke tatelano ya ditiragalo kgato ka kgato ka gare ga papadi. Diponagalo tša thulaganyo ke tše di latelago: kalotaba, sethakgodi, kgolo ya bothata, sehloa le tharollo ya bothata.

Tshekatshekong ye go ya go lebelelwa kalotaba, sethakgodi, sehloa le tlemollo ya lehuto.

Tirišo**Kalotaba**

Ke mathomo a ditiragalo tša papadi.

- Ditiragalo tša papadi di thoma go tšweletša:
 - Radithekisi (molwantšhwa)
 - Lerato (molwantšhi)
- Lefelo la ditiragalo: Boemapese bja Tafelkop ga Kgoši Matsepe.
- Ditiragalo di mabapi le Radithekisi yo a bego a hloriša mosadi wa gagwe Lerato ka lebaka la lehufa.
- Tikologo ke ya sebjalebja.
- Tswalano ya baanegwa: Radithekisi ke monna wa Lerato.

Sethakgodi

Ke tiragalo ye e hlolago thulano ya mathomo.

- Ntlogeleng, mosadi wa Ntshepe, o hwetša dinomoro tša mogala wa Lerato ka paking ya Ntshepe.

Sehloa

Ke thulano ya mafelelo ya papadi.

- Go ithuntšha ga Radithekisi ka maikemišetšo a go ipolaya.

Tlemollo ya lehuto

Ke mo bothata bo rarologago gona.

- Ntshepe le Lerato ba a ratana ebile ba a nyalana.
- Radithekisi o kgopela tshwarelo go Lerato le Ntshepe gomme ba a mo swarela.

Thumo

Mongwadi o atlegile go tšweletša thulaganyo ya papadi ye. Magato ka moka a tšweletše gabotse go thekga morero wa papadi.

[25]

POTŠIŠO YA 17: LEHUFA – P Mothupi**SETSOPOLWA SA K**

- 17.1 • (O šišinya hlogo)
 • (O a kgamakgametša)
 • (O maketše).
 (TŠE PEDI fela) (2)
- 17.2 Ka gae ga Radithekisi phapošeng ya bodulo. (1)
- 17.3 Radithekisi - O emela motho wa nnete yo a fetogago le mabaka/Radithekisi e be e le motho wa mereba le pelo ye mpe seemo seo a ikhwetšago a le go sona se mo dira gore a fetoge a be a kgopele tshwarelo go bao a ba phošeditšego. (1)
- 17.4 Ke motho wa pelo ye mpe/yo bogale. (1)
- 17.5 Thulanontle
 • Radithekisi o rakediša Lerato ka phapošeng ya bodulo ebile o nyaka go mo itia ka molamo. (2)
- 17.6 • Ntwa gare ga Radithekisi le Lerato
 • Go tsena ga Mmaditaba go timola bogale bja Radithekisi. (2)
- 17.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
 Mohlala:
 Lehufa le thuba lapa/manyalo.
 • Ntlogeleng o sentše lenyalo la gagwe a ba a ipolaya ka lebaka la lehufa la gagwe go Ntshepe.
 • Radithekisi o sentše lenyalo la gagwe a ba a leka go ipolaya ka lebaka la lehufa la gagwe go Lerato. (3)

SETSOPOLWA SA L

- 17.8 Ke bašomimmogo (1)
- 17.9 • Moanegi/mongwadi o šomišitše ditšhupasefala go hlahla babadi ka tiragalo ya Leepo le Tsarane ge ba itokišetša go thuntšha Ntshepe.
 • Mongwadi o šomišitše poledišano ya Ntshepe, Mpheng le Letlabo mabapi le dinyakišišo tša molato wa lehu la Ntlogeleng. (2)
- 17.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
 Mohlala:
 Tshepano le tšhomišano di bohlokwa bophelong.
 • Letlabo le Mpheng ga se ba ba le bothata bja go kgopela Ntshepe go ba tšea kgopu le go laiša ditokomane tše bohlokwa koloing ya gagwe.
 • Ntshepe le yena ga se a ba le bothata bja go ba thuša. (2)

17.11 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

Polelonoši ke ge mmapadi a bolela a nnoši go tšweletša dikgopolo le maikutlo a gagwe.

- Polelonoši ya Lerato e tšweletša maikutlo a gagwe a go tshwenyega ka go hlakišwa ke dinamelwa tša go ya mošomong etšwe monna wa gagwe a na le dithekisi.

Goba

- Polelonoši ya Radithekisi e tšweletša maikutlo a pefelo mabapi le go se be ka gae ga mosadi wa gagwe.

(2)

17.12 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.

Mohlala:

- Leepo le Tsarane ba ka bolaya maphodisa.
 - Leepo le Tsarane ba ka fetša ba bolollotše Radithekisi kgorong ya tsheko.
 - Leepo le Tsarane ba ka feleletša ba bolailwe ke maphodisa.
- (TŠE PEDI fela)

(2)

17.13 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

- Mmadi o be a sa letela gore Radithekisi a ka kgopela tshwarelo go Lerato le Ntshepe.
- Mmadi o be a se a letela gore Lerato, Ntshepe le Motsiri ba ka swarela Radithekisi.

(2)

17.14 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

Maikutlo a pefelo

- Ke befedišwa ke gore Radithekisi ke lefšega.

(2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80

KAROLO YA A: RUBRIKI YA GO SWAYA DIPOTŠIŠO TŠE TELELE: THETO [MEPUTŠO YE 10]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG Tlhalošo ya sererwa. Botebo bja dikgopolo, kgonthišišo le kwešišo ya setšweletšwa	5-6 - Tlhalošo ye e tseneletšego ya sererwa. - Tatelano ya dikgopolo tša go ba le maatlakgogedi tša go amana thwii le sererwa. - Kwešišo ye e tseneletšego ya sengwalo le sereto.	4 - Kwešišo le tlhalošo ye botse ya sererwa. - Potšišo e arabilwe ka botlalo. - Dikgopolo tšeo di filwego di a kwagala eupša ga se tšona ka moka tšeo di hlaolōtšwego ka mo go nyakegago. - Kwešišo ya sengwalo le sereto e bonetše.	3 - Tlhalošo ye e kgotsofatšago ya sererwa. - Go na le dintlha di se kae tšeo di amanago le sererwa. - Tše dingwe tša dikgopolo di a kwagala eupša ga di kgodiše. - Kwešišo ya motheo ya sengwalo le sereto.	2 - Tlhalošo ya sererwa ga e kgotsofatše. - Ga go dintlha tšeo di amanago le sererwa. - Ga go kwešišo ya sengwalo le sereto.	1 - Ga go kwešišo ya sererwa. - Karabo ga e sepelelane le sereto. - Morutwana ga a tsebe selo ka ga sengwalo le sereto.
MEPUTSO YE 6	4	3	2	1	0
SEBOPEGO LE POLELO Sebopego, kelelo le kalo ya dikgopolo Polelo, segalo le setaele tšeo di dirišitšwego ge go ngwalo taodišo	- Sebopego se tšweletša tlemagano ya dikgopolo ye botsebotse. - Dikgopolo di hlamegile ebile di tšweleditšwe ka bokgwari. - Polelo, segalo le setaele di a kgahliša, ke tša maleba, tša go hlohla mabjoko. - Go nyakile go se na le phošwana le e tee ya popopolelo, mopeleto le maswaodikga.	- Sebopego se tšwelela gabotse ebile se tšweletša go ela ga dikgopolo. - Kelelo ye botse ya dikgopolo. - Polelo, segalo le setaele ke tša maleba.	- Sebopego se a tšwelela. - Taodišo ga e na kelelo ye botse ya dintlha ebile ga go tlemagano ya dikgopolo. - Diphōšo tša polelo ke tše nnyane eupša segalo le setaele ke tša maleba.	- Sebopego se bontšha diphōšo tša peakanyo. - Dikgopolo ga se tša beakanywa ka tatelano ye botse. - Diphōšo tša polelo ke tše ntši. - Segalo le setaele di fošagetše.	- Sebopego ga se sa maleba. - Diphōšo tša polelo ke tše ntšintši ebile le setaele se fošagetše kudu.
MEPUTSO YE 4					

KAROLO YA B LE C: RUBRIKI YA GO SWAYA DIPOTŠIŠO TŠE TELELE – PADI, KANEGELOTŠHABA LE PAPADI [MEPUTSO YE 25]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG Tlhalošo ya sererwa Botebo bja dikgopolo, kgonthišišo le kwešišo ya setšweletšwa	12–15 - Karabo ye botsebotse go fetiša: 14–15. - Karabo ye botsebotse: 12–13. - Tlhalošo ye e tseletšego ya sererwa. - Tatelano ya dikgopolo tša go ba le maatlakgogedi tša go amana thwii le temana. - Kwešišo ye botsebotse ya sengwalo.	9–11 - Kwešišo le tlhalošo ye botse ya sererwa. - Potšišo e arabilwe ka botlalo. - Dikgopolo tšeo di filwego di a kwagala eupša ga se tšona ka moka tšeo di hlalošitšwego ka mo go nyakegago. - Kwešišo ya sengwalo e a bonala.	6–8 - Kwešišo ya magareng ya sererwa eupša ga se dintlha ka moka tšeo di hlalošwago ka botlalo. - Bontši bja dintlha di amana le sererwa. - Tše dingwe tša dikgopolo di a kwagala eupša ga di kgodiše. - Kwešišo ya motheo ya sengwalo.	4–5 - Kwešišo ye nnyane ya sererwa. - Ga go dintlha tšeo di hlalošwago ka botlalo. - Dintlha tše nnyane di amana le sererwa. - Tlhalošo e amana gannyane le sererwa. - Kwešišo ye nnyane ya sengwalo.	0–3 - Ga go kwešišo ya sererwa. - Maiteko a go araba potšišo a fokola kudu. - Dithalošo ga di kgotsofatše. - Morutwana ga a tsebe sengwalo.
MEPUTSO YE 15					
SEBOPEGO LE POLELO Sebopego, kelelo le kalo ya dikgopolo Polelo, segalo le setaele tšeo di dirišitšwego ge go ngwalwa taodišo	8–10 - Sebopego se tšweletša tlemagano ya dikgopolo ye botsebotse. - Matseno le mafetšo ke a mabotse kudukudu. - Dikgopolo di hlamagile ebile di tšweleditšwe ka bokgwari. - Polelo, segalo le setaele di a kgahliša, tša go hlohla mabjoko.	6–7 - Sebopego se tšwelela gabotse ebile se tšweletša go ela ga dikgopolo. - Go na le tlemagano ye botse magareng ga matseno, mafetšo le ditemana tše dingwe tša taodišo yeo. - Kelelo ye botse ya dikgopolo. - Polelo, segalo le setaele ke tša maleba.	4–5 - Sebopego se a tšwelela. - Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo e gona eupša e na le mafokodi. - Diphošo tša polelo ke tše nnyane eupša segalo le setaele ke tša maleba. - Peakanyo ya ditemana ke ya maleba.	2–3 - Sebopego se bontšha diphošo tša peakanyo. - Dikgopolo ga se tša bewa ka tshwanelo. - Diphošo tša polelo ke tše ntši. - Segalo le setaele ga se tša maleba. - Peakanyo ya ditemana e fošagetše.	0–1 - Tlhokego ya peakanyo ye botse ya sebopego e dira gore dikgopolo di se elele gabotse. - Diphošo tša polelo le setaele sa go fošagala di dira gore go be bothata go bala le go kwešiša molaetša wa taodišo. - Segalo le setaele di fošagetše kudu. - Peakanyo ya ditemana e fošagetše kudu.
MEPUTSO YE 10					

Tokelo ya ngwalollo e ileditšwe